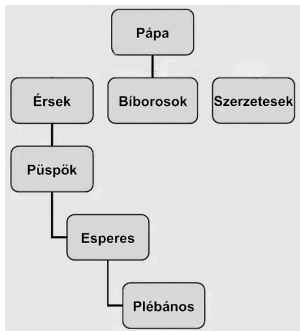

9. Az egyházi hierarchia, intézményrendszer, a szerzetesrendek

Székely Lili 2025A

1. Egyházszervezet

↳ kialakulásával létrejött a világi hívektől elkülönült papság (szentelik őket) és szerzetesség (fogadalmat tesznek)

Pápa = [görög pappas szóból, jelentése atya] = Róma püspöke, az egyetemes egyház legfőbb főpapja
→ megválasztásáról a **konklávé** gondoskodik (1059 óta)

↳ néhány tucat **bíboros**ból, avagy pápai tanácsadóból áll

Érsek = több egyházmegye összefogója, a főegyházmegye püspöke (Mo.: Kalocsa, Esztergom)

Püspök = egy egyházmegye élén álló személy, aki papot és templomot szentelhet, jell. ↑ földbirtokkal rendelkezik

Esperes = egy mo.-i vármegyényi terület élén áll, összefogja a plébániákat

Plébános = egy település élén álló papi tisztséget viselő személy (feladatai: misézés, gyóntatás, áldoztatás, esketés, temetés)

Σ klérus = [papok és szerzetesek testülete], laikus = [hívő]

2. A kereszténység terjedése és kapcsolata a világi hatalommal, néhány alapfogalom

- dogma = [hivatalos egyházi tanítás]
- eretnokség = [dogma/dogmák elutasítása]
- zsinat = [főpapság tanácskozása]

→ A középkorban a nyugat-európai egyház próbál egyszerre független maradni a világi hatalomtól, de szoros kapcsolatot tart fenn azzal, emiatt a VIII–XI. század során eltorzul az egyház (az uralkodók beleszólnak a püspökök és pápák választásába, simónia, papi cölibátus megszegése...)

→ az egyház küzdelme a világi hatalom befolyása ellen a XIII. századra virágzó egyházi életet eredményez → hitterjesztés, intézmények száma↑, ekkorra megjelennek a koldulórendek

3. Az egyházi intézményrendszer működése, jellemzői

- a vallásgyakorlás és a szokások betartása törvénybe iktatva (pl.: Mo.-on Szent István által) így az eretnokség nem csak a keresztény dogmákkal, hanem az állami törvényekkel is szembe megy → így: az *inkvizíció* kutatja fel az eretnekeket, de a világi bíróság hozza és hajtja végre az ítéletet
- **finanszírozása**: tized (= a jobbágyok egyházi („az állam által) előírt adója, a jövedelem tizede)
- **egyházi földbirtokok**: királyoktól, nemesektől kapták → a püspökök későbbi „földesúri” viselkedésének kialakulása

4. A szerzetesség kialakulása

→ **célja**: Krisztus 3 evangéliumi tanácsának követése (szegénység, tisztaság, engedelmesség) → ezeket fogadják meg

→ kiindulása: remetemozgalom = aszketikus életmódot élő, a társadalomtól elvonuló életmód terjedése

= *elzárt közösségek kialakítása*

↓

szerzetesrendek (feladataik és életmódjuk szerint elkülönítve)

→ közvetlenül pápai fennhatóság alatt álltak – nem voltak alárendelve az egyházmegyéknek, szabályzatukat a pápa hagyta jóvá

- **monasztikus rendek**: városon kívüli monastorokban élő rend
 - a monastornak = az apátságban lehetnek birtokai („közösségi birtok”, nem magántulajdon) → pl. a bencéseknek kifejezetten sok volt
 1. **Bencések**: Nursiai Szent Benedek alapította Monte Cassino magaslatán 529-ben
 - regulát készített Sz. B. a szerzetesi életéről (pl.: „*Ora et labora*”, avagy imádkozzál és dolgozzál)
 - kódexmásolás → ezáltal szerepük volt az antik műveltség továbbörökítésében
 - Mo.: szerepük a hit terjesztésében (pl. Szent Gellért, Imre nevelője is bencés volt), pannonhalmi monastor
 2. **Ciszterciek**: XI–XII. század során Franciaországban létrejött monasztikus rend
 - cél: visszatérni a szigorú bencés regulákhoz (↔ a bencések ↑ birtoka)
 - mezőgazdasági munkavégzés → fejlett gazdasági eljárások meghonosítása (pl. állattenyésztés fejlesztése)
 - **koldulórendek**: kolostorokban megtelepedett adományokból élő rend, részt vettek az inkvizícióban
 1. **Ferencesek**: az eleinte eretnekmozgalomnak titulált rendet Assisi Szent Ferenc 1209-ben alapította
 - 1223-ban hivatalosan engedélyezte III. Honoriusz pápa
 - kolostor: városban → itt tevékenykednek (tanítanak) ∞ a **városiasodás** fellendülésének egy oka és jele
 2. **Domonkosok**:
 - a ferences renddel párhuzamosan jött létre, köztük neves teológusok (skolasztika, Aquinói Szent Tamás)
 - tevékenységeik: hitterjesztés oktatással és prédikálással ⊕ jellemzően inkvizítorok voltak
 - **lelkipásztorkodó rendek**: lelkipásztorkodással foglalkozó rend, pl.: **premontrei** → zsámbéki romanikus templom
 - **remeterendek**: aszketikus életmódot élő rend, pl.: a **pálos rend** az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, Boldog Özséb esztergomi kanonok alapította a XIII. században
 - **lovagrendek**: a keresztes háborúk korában jöttek létre, egyszerre lovagok és a szerzetesek (pl.: német lovagrend, johanniták, templomosok)